

Aanvulling technische vragen over jaarstukken 2018

Van de fractie PvdD zijn naar aanleiding van de beantwoording van de technische vragen over de jaarstukken 2018 aanvullingen op vragen ontvangen.

Bij de beantwoording van de aanvullingen op de technische vragen, is steeds cursief *de oorspronkelijke vraag met antwoord* opgenomen. Direct daaronder is steeds de aanvulling op de vraag met het daarbij het antwoord vermeld.

Aanvulling vragen door fractie PvdD

Vraag 2

Statenvoorstel blz 7

Het valt op dat de realisatie van zaken bij Natuur, water en milieu vaak achterblijft vanwege de afhankelijkheid van partners:

"Natuur, water en milieu:

Achterblijvende uitvoering waterschappen op PAS, maatregelen wateroverlast en STUW/ Kaderrichtlijn water € 0,5 mln

Vertraging POP3-subsidieproces waterkwaliteit € 1,5 mln

Minder aanvragen voor subsidie drugsdumpingen € 0,6 mln

Minder aanvragen subsidies Natuur € 6,0 mln

Lagere kosten gebiedscontracten door vertraagde goedkeuring catalogus groen blauwe diensten door Europese cie € 2,3 mln"

Graag een toelichting hierop.

Antwoord 2

Achterblijvende uitvoering waterschappen op PAS, maatregelen wateroverlast en STUW/ Kaderrichtlijn

Bij de realisatie van de prestatieafspraken STUW die de waterschappen met de provincie hebben gemaakt, treden vertragingen op in de projecten, onder andere door grondverwerving of het niet kunnen vinden van een eindbeheerder van de gronden. Dit speelt met name op het gebied van prestatieafspraken verdrogingsbestrijding natuur. In de programmering werden diverse subsidieaanvragen van de waterschappen in 2018 verwacht, deze zijn echter begin 2019 ingediend en komen daarmee niet ten laste van 2018. In een addendum op de prestatieafspraken STUW zijn aanvullende afspraken tussen provincie en waterschappen overeengekomen om de realisatie te versnellen en de uitvoeringskracht te vergroten.

Vertraging POP3-subsidieproces waterkwaliteit

Bij de POP3 subsidies duurt de afhandeling van de beschikkingen door uitvoeringsorganisatie RVO langer dan gepland. Dit vertaalt zich in een vertraagde uitgave van provinciale middelen.

Minder aanvragen voor subsidie drugsdumpingen

Dit is het budget wat is overgebleven is uit de eerdere tranches 2015 t/m 2016. Het restant wordt ingezet voor een bijdrageregeling voor het ruimen van drugsdumpingen die in 2018 hebben plaatsgevonden en in 2019 plaats vinden. Per 2 april 2019 heeft de provincie Noord-Brabant hiervoor een subsidieregeling opengesteld voor het opruimen van drugsafval.

Minder aanvragen subsidies Natuur

Eind 2018 zijn er nog aanvragen ontvangen voor de Subsidieregeling natuur onderdeel PAS/N2000 herstelmaatregelen. Deze aanvragen konden niet meer beschikt worden in 2018. De uitvoering vindt de komende jaren plaats. De afrekening zal naar verwachting in 2021 plaatsvinden.

Lagere kosten gebiedscontracten door vertraagde goedkeuring catalogus groen blauwe diensten

De Catalogus groenblauwe diensten is vernieuwd en per 26 oktober 2018 goedgekeurd door de Europese Commissie (EC). Door de late goedkeuring door de EC konden er in 2018 geen nieuwe gebiedscontracten meer worden afgesloten voor De Peel – Boven Dommel en Baronie III. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

(RVO) voert de regeling uit op basis van gebiedscontracten. RVO kent de aanvragen per jaar toe die als prestatie in onze begroting zijn opgenomen.

Aanvulling vraag 2

“Bij de realisatie van de prestatieafspraken STUW die de waterschappen met de provincie hebben gemaakt, treden vertragingen op in de projecten, onder andere door grondverwerving of het niet kunnen vinden van een eindbeheerder van de gronden”

1. Waarom zijn er ‘aan de voorkant’ geen afspraken gemaakt over eindbeheer?
2. Waarom is het zo moeilijk om een eindbeheerder te vinden?

“In een addendum op de prestatieafspraken STUW zijn aanvullende afspraken tussen provincie en waterschappen overeengekomen om de realisatie te versnellen en de uitvoeringskracht te vergroten.”

3. Welke afspraken zijn dat?
4. Hebben deze afspraken al effect gesorteerd? Zo nee, wanneer verwacht u de eerste effecten?

Aanvulling antwoord 2

1. Sinds de realisatie van natuur in het Natuurnetwerk Brabant (NNB) via het Groen Ontwikkelfonds (GOB) verloopt, ligt het initiatief voor natuurrealisatie bij de Manifestpartners en andere initiatiefnemers (oa particulieren). Dit uitgangspunt is ook op de STUW projecten van toepassing die binnen het NNB vallen (natte natuurparels). Bij elk STUW herstelproject in natte natuurparels wordt bij de start geïnventariseerd welke partijen natuur willen realiseren op de percelen die nog geen natuur zijn. Daarover worden dan aan de voorkant afspraken gemaakt in het gebiedsproces. Het blijkt echter lastig om in elk project voor alle percelen een eindbeheerder te vinden (zie ook antwoord vraag 2).
2. Het in eindbeheer nemen van natuurpercelen moet passen bij de organisatie, bedrijven dan wel particulieren. Bovendien zijn aan het in eindbeheer nemen van gronden in het NNB kosten verbonden. Op percelen die als natuur worden gerealiseerd kan via het GOB subsidie worden verkregen voor de grondverwerving en voor de inrichting. De eindbeheerder heeft een eigen bijdrage van 15% (rijksdeel NNB) of 50% (provinciaal deel NNB) op de grondkosten en 50% op de inrichtingskosten. De drie grote terreinbeherende organisaties (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Brabants Landschap) hebben de ambities om ca de helft van de nieuwe natuur in uiterlijk 2027 in eindbeheer te nemen. Waterschappen geven aan geen eindbeheerder te willen zijn, omdat zij geen natuurbeheerder zijn. Voor andere eindbeheerders zoals agrarische bedrijven en particulieren is gebleken dat er tijd nodig is om te besluiten om natuurbeheer op zich te nemen, waarbij naast zakelijke motieven ook vaak persoonlijke interesses en motieven een rol spelen. Het vinden van voldoende eindbeheerders is dus maatwerk per gebied. Op dit moment betreft de te realiseren natuur vooral landbouwgronden. Dit vraagt voorstellingsvermogen en voldoende informatie over natuurbeheertype, toekomstige waterhuishouding, kosten, subsidiemogelijkheden e.d. om partijen voor eindbeheer te interesseren. De Werkenheid speelt hierbij een belangrijke rol.
3. De prestatieafspraken STUW gaan over een viertal typen prestaties, namelijk 1. verdrogingsbestrijding natte natuurparels, 2. beek- en kreekherstel, 3. opheffen knelpunten vismigratie en 4. Waterberging. In het addendum op de prestatieafspraken STUW is opgenomen welke versnellingsmaatregelen nodig zijn om de uitvoering mogelijk te maken. Concreet gaat het over de wijze van samenwerken, prestaties en budgetten, programmering en sturing en de implementatie van afgesproken versnellingsmaatregelen. Uiterlijk medio 2020 leidt dit tot inzicht in de voortgang van de prestaties 2016-2021, de wijze waarop de achterstand op niet-gerealiseerde STUW prestaties uit de periode 2016-2021 wordt ingelopen, inzicht in de realisatie van de resterende opgaven voor de planperiode 2022-2027 en de uitvoeringsorganisatie en sturing die nodig is om de totale prestaties in 2027 gerealiseerd te hebben. Provincie en waterschappen besluiten medio 2020 op

basis van de dan voorliggende stand van zaken van de in het addendum vastgelegde afspraken over de afronding van de STUW en invulling van het vervolg voor de periode 2022 - 2027. Immers, opgeteld dragen de inrichtingsmaatregelen 2009-2015, 2016-2021 en 2022-2027 bij aan doelbereik van de KRW.

4. Momenteel werken provincie en waterschappen aan het in beeld brengen van de opgave en de benodigde uitvoeringsorganisatie van de STUW prestaties. Daarnaast zijn diverse versnellingsmaatregelen uitgewerkt en in gang gezet, onder andere rondom het beschikbaar krijgen van gronden en een efficiënte aansturing van projecten. Dat heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat voor een groot aantal natte natuurparels afspraken met de Manifestpartners zijn gemaakt over een integrale water- en natuuraanpak. Kern is dat op gebiedsniveau Manifestpartners zich als trekker verantwoordelijk voelen voor de gehele water- en natuuropgave in het gebied. Op 29 mei 2019 worden afspraken hierover bestuurlijk bekrachtigd. Ook is de provincie bijvoorbeeld bereid om (onder voorwaarden) garant te staan voor gronden binnen natte natuurparels waarvoor de waterschappen geen eindbeheerder kunnen vinden. De verwachting is dat de resultaten van de versnellingsmaatregelen en de gemaakte uitvoeringsafspraken de komende jaren zichtbaar worden.

Vraag 10

Jaarstukken p. 38

"€ 1 mln onderbesteding grondverkoop en Natuur Netwerk Brabant, vanwege de moeilijkheid van het ramen van de grondposities (aankoop, verkoop en doorlevering)."

Hoeveel grond had u verwacht daarvoor te kunnen aankopen?

Hoe verhoudt dit zich tot andere jaren? M.a.w., zit hier vooruitgang in of niet?

Hoe ver liggen we hiermee voor/achter op schema met het verwerven van gronden t.b.v. het NNB?

Antwoord 10

Uitgaande van een gemiddelde grondprijs van € 70.000 per ha verwachten wij voor € 1 miljoen ongeveer 14 ha te kunnen aankopen. In het tempo waarin gronden voor het NNB beschikbaar komen zit vooruitgang. In de afgelopen jaren is er ongeveer 4300 ha beschikbaar gekomen voor Natuur. In de periode tot en met 2027 is de ambitie nog ongeveer 5300 ha, gemiddeld ongeveer 600 ha per jaar beschikbaar te krijgen voor Natuur. Om dit te kunnen halen blijft versnellen van grondverwerving nodig. Hiervoor hebben PS een aantal extra instrumenten beschikbaar gesteld zoals het aankopen van ruilgrond, meer ruimte voor aankopen van grond in het NNB, aankopen van gebouwen in het NNB of kavelruil (PS besluit 1 december 2017). Hier wordt al volop gebruik van gemaakt.

Aanvulling vraag 10

"In de afgelopen jaren is er ongeveer 4300 ha beschikbaar gekomen voor Natuur"

Wat betekent dit feitelijk; is het daarmee ook ingericht?

Wat zijn de kosten voor inrichting, en wie betaalt die inrichting en het beheer?

Aanvulling antwoord 10

Feitelijk betekent dit dat deze hectares zijn verworven en vervolgens zijn of worden ingericht als natuur. De inrichting vindt vaak enkele jaren na het moment van verwerving plaats omdat grotere gebieden pas worden ingericht nadat alle gronden verworven zijn. De kosten voor inrichting verschillen per natuurbeheertype en bedragen gemiddeld € 13.000 per ha, waarvan de provincie 50% subsidieert. Daarnaast subsidiëren wij gemiddeld 75% van de beheerkosten.

Vraag 11

Jaarstukken p. 38

*"€ 1 mln onderbesteding bij de regeling 'groen-blauwe' diensten."
Wat houdt dat in?*

Antwoord 11

De Catalogus groenblauwe diensten is vernieuwd en per 26 oktober 2018 goedgekeurd door de Europese Commissie (EC). Door de late goedkeuring door de EC konden er in 2018 geen nieuwe gebiedscontracten meer worden afgesloten voor De Peel – Boven Dommel en Baronie III. Hierdoor is er een onderbesteding van € 1 mln.

Aanvulling vraag 11

"De Catalogus groenblauwe diensten is vernieuwd en per 26 oktober 2018 goedgekeurd door de Europese Commissie (EC). Door de late goedkeuring door de EC konden er in 2018 geen nieuwe gebiedscontracten meer worden afgesloten voor De Peel - Boven Dommel en Baronie III. Hierdoor is er een onderbesteding van € 1 mln." Zijn deze contracten inmiddels afgesloten en zo nee, wanneer gebeurt dat?

Aanvulling antwoord 11

Op respectievelijk 26 februari en 21 mei 2019 hebben GS besloten de gebiedscontracten Baronie III en Peel-Boven Dommel aan te gaan. We verwachten dat beide contracten binnenkort door de gebiedspartijen ondertekenend worden.

Vraag 18

Bijlage 3 overhevelingen blz 2

Natuurcompensatie N279: à € 1.146.616

De reden voor overheveling vanwege vertraging: "De aanvragers hebben een langere looptijd nodig om een voldoende onderbouwde aanvraag in te dienen."

Betreft het hier compensatie van natuur die nog niet is aangetast? M.a.w., is de natuur, die plaats moet maken voor de N279 en daarom gecompenseerd gaat worden, nog ongeschonden?

Gaat het hier om particulieren die subsidie kunnen krijgen voor het realiseren van de compensatie? Zo ja, waarom regelt de provincie de compensatie niet zelf?

Antwoord 18

Het betreft hier een specifieke casus. Met de verbreding en reconstructie van de N279 tussen 's-Hertogenbosch en Veghel is in 2012 een compensatieopgave ontstaan van 15,05 ha. Afgesproken is om deze op twee manieren te compenseren.

De wettelijke compensatieverplichting zal worden gerealiseerd in de Maashorst via het project Landschappen van Allure. Hiervoor is door de provincie € 1,2 mln. beschikbaar gesteld. Dit is feitelijk een vorm van fysieke compensatie en als zodanig vergelijkbaar met de situatie bij de Grenscorridor N69. Daarnaast is met de regio N279 Noord afgesproken dat er door de provincie ook € 1,2 mln. wordt gereserveerd voor investeringen in natuur en landschap in het gebied rond de N279 Noord, met name in het beekdal van de Aa en de Oude Aa tussen 's-Hertogenbosch en Veghel. Dit is dus een 'vrijwillige investering' en geen officiële natuurcompensatie. Om richting te geven aan deze investering is in 2016 het Natuurplan N279 opgesteld. De middelen zijn beschikbaar gesteld middels een eind 2017 opengestelde subsidieregeling.

Aanvulling vraag 18

Verbreding en reconstructie van de N279: "De wettelijke compensatieverplichting zal worden gerealiseerd in de Maashorst via het project Landschappen van Allure. Hiervoor is door de provincie € 1,2 mln. beschikbaar gesteld."

Komt dit budget uit Landschappen van Allure of uit een andere post?

Aanvulling antwoord 18

Nee, dit komt niet uit het budget voor Landschappen van Allure maar uit de post wettelijke natuurcompensatie.

Vraag 19

Meerjarenperspectief Ontwikkelbedrijf, Werklocaties en MIPP-projecten (vast te stellen) blz 65

Protix

"Het doel van de verkenning is te onderzoeken of de provincie, in samenwerking met gemeente Bergen op Zoom, de uitbreiding kan ondersteunen. (...) In overleg tussen Protix en provincie, wordt onderzocht of Protix in samenwerking met de gemeente Bergen op Zoom financieel ondersteund kan worden in de uitbreiding. Begin 2019 verkeert het onderzoek nog in een verkennend stadium."

Worden overwegingen over te behalen klimaatdoelstellingen meegenomen in de verkenning? (We vragen geen inhoudelijke reactie, maar enkel of het klimaatvraagstuk en CO2-uitstoot wordt betrokken in het onderzoek naar provinciale ondersteuning. Hiermee doelend op de negatieve effecten van de veesector op het klimaat, en constaterende dat Protix als veevoederproducent deel uitmaakt van de veesector.)

Antwoord 19

Protix draagt als bedrijf bij aan het bereiken van de doelstellingen van het klimaatvraagstuk. Het bedrijf vervangt hectares aan grond waar voer geteeld wordt, door compacte fabrieken waar insecten gekweekt worden. Deze gekweekte insecten vormen een grondstof vol eiwitten en andere voedingsstoffen voor diervoer. Om de insecten te voeren worden plantaardige voedselresten hergebruikt en teruggebracht in de voedselketen. Hiermee wordt verspilling tegen gegaan en wordt de voedselkringloop gesloten. Dat zorgt voor duurzame vlees-, vis- en ei producten, die geschikt en veilig zijn voor de consumenten.

De verkenning richt zich op de wijze waarop de provincie financiële ondersteuning kan bieden in de uitbreiding van het bedrijf op de locatie in Bergen op Zoom. Daarnaast zet de provincie expertise in voor de verkenning van industriële symbiose met bedrijven in de omgeving van de fabriek, o.a. om CO2-uitstoot te reduceren. Dit heeft al een kansrijke match opgeleverd.

Op 11 juni opent Koning Willem-Alexander een nieuwe insectenkwekerij van Protix in Bergen op Zoom. Hij wordt vergezeld door Minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Aanvulling vraag 19

"Protix draagt als bedrijf bij aan het bereiken van de doelstellingen van het klimaatvraagstuk. Het bedrijf vervangt hectares aan grond waar voer geteeld wordt, door compacte fabrieken waar insecten gekweekt worden. Deze gekweekte insecten vormen een grondstof vol eiwitten en andere voedingsstoffen voor diervoer. Om de insecten te voeren worden plantaardige voedselresten hergebruikt en teruggebracht in de voedselketen. Hiermee wordt verspilling tegen gegaan en wordt de voedselkringloop gesloten."

Waar haalt Protix deze voedselresten vandaan?

Welke klimaatwinst en CO2-uitstootreductie wordt gerealiseerd door geteeld veevoer te vervangen door insecten als veevoer?

Bekend is dat er voor de productie van één hoeveelheid dierlijke eiwitten een veelvoud aan plantaardige eiwitten wordt gebruikt. De omzettingratio van plantaardig naar dierlijk is altijd beduidend lager dan 1. Wij horen graag wat de eiwitomzettingratio is van de plantaardige voedselresten naar insecteneiwitten, en van insecteneiwitten naar dierlijke eiwitten voor menselijke consumptie.

Aanvulling antwoord 19

Protix geeft aan dat ze "plantaardige reststromen als voer voor haar insecten gebruikt. Deze reststromen zijn nog rijk aan eiwitten, vetten of suikers echter zijn meestal niet geschikt voor veevoer (bv. te zout of te vochtig en te

lage nutriënten concentratie gezien transportafstanden naar boeren). Ze worden als “fallback” veelal ingezet in biogas productie (een lineaire transformatie naar iets laagwaardigers); alle input die nodig was voor de productie van de oorspronkelijke gewassen; land, water en energie gaan dan dus verloren, in tegenstelling tot het circulaire proces van Protix waar de nutriënten grotendeels teruggewonnen worden door de insecten. Het zijn vervolgens niet alleen de eiwitten uit de insecten die geconcentreerd kunnen worden en daarmee hoogwaardige eiwitbronnen zoals vismeel vervangen (vismeel wordt gemaakt van wild gevangen vis en wordt zeer veelvuldig gebruikt in de aquacultuur), maar ook de vetten die Protix produceert uit insecten zijn rijk aan middelketige vetzuren die enerzijds controversiële bronnen zoals soja olie en palmvet vervangen en anderzijds ook nog rijk aan laurinezuur zijn; een middelketig vetzuur dat bekend staat om antimicrobiële werking en dus de dieren helpt bij het opbouwen van weerstand. Een bijdrage leveren aan soja -en vismeel reductie (eiwit danwel olie) zorgt ervoor dat ons ecosysteem beter in takt blijft, inclusief de wilde diersoorten die daarin leven”.

Bekend is dat er voor de productie van één hoeveelheid dierlijke eiwitten een veelvoud aan plantaardige eiwitten wordt gebruikt. De omzettingratio van plantaardig naar dierlijk is altijd beduidend lager dan 1. Wij horen graag wat de eiwitomzettingratio is van de plantaardige voedselresten naar insecteneiwitten, en van insecteneiwitten naar dierlijke eiwitten voor menselijke consumptie.

Protix geeft aan dat “waarschijnlijk op de Feed Conversion Ratio (FCR) wordt gedoeld, zoals het in de diervoeder industrie gehanteerd wordt. De FCR gaat normaal gesproken uit van geformuleerde droogvoerders uit hoogwaardige grondstoffen (soja, vismeel, tarwe, raapzaad, soms synthetische vitaminen etc.). In het geval van insecten is er geen sprake van een geformuleerd droogvoer uit hoogwaardige grondstoffen, maar een inzet van veelal vochtige reststromen die anders niet gebruikt zouden kunnen worden in dezelfde toepassing. Een betere maatstaf is dan een “recovery ratio”, oftewel hoeveel % van de nutriënten kunnen insecten uit de reststromen terugwinnen en weer terug in onze voedselketen brengen; dit percentage ligt voor de *Hermetia Illucens* (de soort die Protix in Bergen op Zoom kweekt) rond de 60-80%, afhankelijk van de mix samenstelling en het streven is om dit % nog verder omhoog te brengen in de toekomst. Eenmaal geproduceerd insecteneiwit kan in de diervoeding direct hoogwaardig vismeel of soja vervangen en in de humane voeding direct ingezet worden bijvoorbeeld ter vervanging van vlees. Rondom deze laatste (humane stap) onderzoekt Protix op welke manier een smakelijk en aantrekkelijk alternatief kan worden gemaakt voor consumenten ter vervanging van bijvoorbeeld rundvlees”.